

BAŞKALARININ AYIPLARINI ARAŞTIRMAK

<"xml encoding="UTF-8?">

BAŞKALARININ AYIPLARINI ARAŞTIRMAK

İmanlı ve güzel ahlak ile ahlaklaşan bir insanının özelliklerinden biri de başkalarının ayıplarını örtmektir. Herkesin bildiği gibi başkalarının ayıplarını araştırmak ise çirkin ve beğenilmeyen bir özellik olarak kabul edilmektedir. Ancak başkalarının ayıplarını örtmek çok beğenilir bir özelliktir.

Çünkü insan kendi eksikliğini giderdiği zaman mükemmel olur. Kuşkusuz masumların dışındaki bütün insanların eksikleri bulunmaktadır. Hiçbir insan eksiklikten ve kusurdan yoksun değildir. Dolayısıyla bütün insanlar başkalarının ayıplarını örtmek istemelidirler. Bu girişim ise, ilk olarak insanın kendi eksiklerini tanımasıyla ve itiraf etmesiyle kabul görecektir. Çünkü insan kendi ayıbını ve eksiğini bilmedikçe ve itiraf etmedikçe, çare bulmaya çalışmayacaktır.

İnsanın Kendi Eksiklerinden Haberdar Olma Yolları

İnsan kendi eksiklerinden nasıl haberdar olur?

Cevap: İnsan üç yol ile eksiklerinden haberdar olabilir;

1-Murakabe ve Muhasebe; Eğer insan amellerine ve davranışlarına dikkat eder, kendisini hesaba çeker, kendi özelliklerini Salihlerin ve önderlerin kabul ettiği ölçülerle karşılaştırırsa onların sahip olduğu üstünlükler ve erdemlerden kendinin yoksun olduğunu göreceği için kendi eksiklerinden haberdar olacaktır.

2-Kötü ve ahlaksız kişilerin davranışlarından ibret almak. Sadi'nin sözüyle Lokman hekime şöyle demişler; "Edebi kimden öğrendin?" Şöyle cevap vermiş; "Edepsizlerden."

3-Nasihat etmekten kaçınmayan ve iyilik arzusuyla yağcılık yapmadan arkadaşının eksiklerini söyleyen samimi ve ihlâslı dostlarla oturup kalkmak.

Akıllı ve imanlı bir insan, gizli bir hastalığa yakalanmamak için kendini doktora muayene ettirdiği gibi, ahlaki konularda da ahlak doktoruna ve üstadına başvurması gerekir. Evet, gerçek ve samimi arkadaşlar bu konuda onun için en önemli kılavuz olabilirler. Ve bir an evvel tedavi olması için hastalığı ya da hastalıkları konusunda onu uyarabilirler.

Kuşkusuz bu yöntem, hasta insanın ihlâslı dostların ve öğüt verenlerin öğütlerine kulak vermesi halinde başarılı olacaktır. Onlardan kendisini yanlışları ve hataları konusunda uyarmalarını istemelidir. Bu bağlamda yedinci imam (a.) şöyle buyurmaktadır:

Gününüzü dört bölüme ayırmaya çalışınız. İlk bölüm Allah'a ibadet için olsun. İkinci bölüm günlük giderlere maaş temini için olsun. Üçüncü bölüm sizi ayıplarınıza karşı haberdar eden ve size karşı gerçekten samimi olan güvenilir dostlarla oturup kalkmak için olsun. Dördüncü bölüm ise meşru ihtiyaçlarınızı gidermek ve dinlenmek için olsun. Bu bölümün yardımıyla kendinizi öteki bölümler için hazırlayabilirsiniz.

Dolayısıyla, kendi eksikliklerini, beğenilmeyen sözlerini ve davranışlarını bilmek isteyen bir kimse; kendisine karşı samimi olan kişilerden eksik ve zayıf noktalarını hatırlatmalarını istemelidir.

Arkadaşların Biri Birlerine Karşı Ahlaki Görevleri

İslam dininde güvenilir ve öğütçü din kardeşleriyle oturup kalkmanın tavsiye edildiği gibi, biri birlerine hayırlı ve doğru yolu göstermek ile de görevlidirler. Ve konudan kaçınmamaları gerekmektedir. Çünkü gerçek arkadaş; arkadaşının eksikliğini ona söyleyendir. Bir rivayette şöyle nakledilmiştir:

Dostun, seni kötülükten men edendir. Düşmanın ise, seni aldatan kişidir. (Yani kötü işlerini iyi gösterendir.)

İmam Sadık (a.) Salih adında bir kişiye şöyle buyurdu:

Ey Salih! Seni, iyiliğini isteyerek ağlatacak bir kimseye uy. İyiliğini istemeyerek seni güldürecek bir kimseye de uyma. Hepiniz yakında Allah'ın huzuruna varacaksınız. Gerçek dostların kimler olduğunu anlayacaksınız.

İmam Sadık (a.) şöyle buyurmuştur:

Bana göre kardeşlerimin en sevilenleri, bana eksikliklerimi gösteren kişilerdir.

Dolayısıyla, arkadaş olduğunu iddia eden ancak gördüğü halde insanın eksiklerini hatırlatmayan ve sessiz kalan bir kimse gerçek arkadaş değildir. İnsana eksiklerini söyleyen düşman (düşmanlık nedeni ile de olsa) ne kadar güzel bir hizmet yapmış olur. Çünkü hatırlatmamış olsaydı kendi eksiklerini böyle kolay bir şekilde anlayamazdı.

Peygamber efendimiz (s.a.a.) şöyle buyurmuştur:

Mümin müminin aynasıdır. Çünkü kendi kötülüklerini ve eksiklerin onda görür. Yani insan aynanın karşısında yer aldığı zaman eksiklerini gördüğü gibi, insanın din kardeşi de aynı ayna gibi onun eksiklerini ve kötülüklerini ona gösterir.

Eksikleri Gizlemek Hıyanettir

Başkalarının ayıplarını araştırmak ve söylemek nasıl çirkin ve haram ise din kardeşinin eksiklerini gizlemek de hıyanettir. Çünkü mümin ayna gibi olmak zorundadır. Din kardeşinin çirkin davranışlarını ve iyi davranışlarını göstermelidir. Kuşkusuz başkalarına değil yalnızca ona bildirmelidir. Zaten aynanın vazifesi de budur.

İmam Sadık (a.) şöyle buyurmaktadır:

Kim kardeşini kötü bir iş üzere görürse ve gücü yettiği halde ondan onu geri çevirmezse, ona hıyanet etmiştir.

Başkalarının Eksiklerini (Kendilerine Hatırlatarak) Örtmeye Evet, (Rezil Olmaları İçin) Ortaya Çıkarmaya Hayır

Konumuz buraya kadar başkalarının eksiklerini örtme hususunda idi. Ve onun iyi olduğu konusunda ne söylesek az söylemiş oluruz. Şimdi sıra başkalarının eksikleri ortaya çıkarmaya gelmiştir.

Ve onun çirkin oluşu konusunda ne söylesek az söylemiş oluruz. Ancak bu ikisinin arasındaki farkın çok ince olduğunu bilmek gerekir. Çünkü başkalarının eksiklerini ortaya çıkarmak ile eksiklerini kendilerine söylemek yüzeysel olarak her iki işte de başkalarının eksiklerini araştırma ve inceleme söz konusu olmaktadır. Ancak ilki yani eksiği ya da ayıbı ortaya çıkarmak hakaret ve küçümseme amacıyla yapılmaktadır. İkincisi ise düzeltme ve iyilik yapma amacını taşımaktadır. İlki düşmanlık ve kin ile yapılmaktadır. İkinci ise şefkat ve öğüt amacını gütmektedir.

Eğer insan başkalarının eksiklerini hatırlatma konusunda iyilik etme amacı taşırsa zorunlu

olarak davranışının niteliği de şefkatli ve merhametli olacaktır. Ancak amaç hakaret etme olursa zorunlu olarak küçümseme de gerçekleşecektir. Bu bağlamda, başkalarının eksiklerini onlara hatırlatan kimsenin iyi niyetle, temiz bir kalple ve tantanasız bir şekilde bildirmesi gerekmektedir. Söz esnasında saygı göstermeye çok dikkat etmelidir.

Muhatabının kişiliğine hakaret etme niyetinde olmadığını vurgulamalıdır. Aksine bir sonuç ortaya çıkmaması için doğru ve yapıcı olarak başlayan bir eleştiri, iğnelemeye ve eksikleri ortaya çıkarmaya dönüştürülmemelidir. Çünkü Masumlar (a.) dışında hiçbir kimse yanlış ve hatadan korunmuş değildir. Ve hiçbir kimse günah ve hata işlemediğini iddia edemez. Masumlar (a.) da ismet makamına sahip olmalarına karşın kendilerini yüce yaratan karşısında günahkâr olarak bilmektedirler. Örnek olarak imam Zeynel Abidin (a.) şöyle arz etmektedir:

İlahi! Beni birçok kötülüğe mecbur kılan, her yanlış için öne atılan, sana isyan konusunda hırslı olan ve senin öfkenin karşısına atan nefsi, sana şikâyet ediyorum.

Başka bir yerde de şöyle arz etmektedir:

Ey efendim! Günahın fazla olmasından dolayı tat olan dil için sana dua ediyorum. Ya rabbi! Günahın çokluğundan dolayı helaket vadisine düşen kalp için senden kurtuluş istiyorum.

İmam Zeynel Abidin (a.) masum olmasına ve hiç günah işlememesine karşın kendisini günahkâr olarak bilmektedir.

Dolayısıyla bütün insanlar kendilerine hatırlatılması gereken bazı eksikleri bulunmaktadır. Çünkü âlemlerin yaratıcı, herkesi eşit olarak yaratmamıştır. İnsanların beğenilir güzel nitelikleri olduğu gibi beğenilmeyen kötü özellikleri ve eksikleri de bulunmaktadır.

Ancak insan başkalarının eksiklerini ortaya çıkarmaması gerekmektedir. Muhatabın şerefiyle oynamamak ve duygularını zedelememek için şefkatli ve merhametli bir şekilde, onu eksiklerine karşı haberdar etmelidir.

Çünkü İslam dini, müminin izzetine ve şerefine çok önem vermektedir. Bununla birlikte insanların eksiklerini yalnızca kendilerine söylemek de bir zorunluluktur. Bu zorunluluğu müminin kişiliğine zarar vermeden gizli ve özel bir şekilde yapmak da mümkündür. "Zorunlu ihtiyaçlar kendi sınırları içinde değerlendirilmelidir." Yani sınırını aşmamalıdır.

İmam Ali (a.) şöyle buyurmaktadır:

İnsanların içinde öğüt vermek bir tür azarlamadır.

İmam Hasan Askeri (a.) şöyle buyurmaktadır:

Din kardeşini gizlice öğütleyen bir kimse, onu süslemiştir. Ancak başkalarının yanında öğütleyen bir kimse ise onu ayıplamıştır.

Başkalarının Eksiklerini Ortaya Çıkarmanın Kötü Sonuçları

Eğer başkalarının yanlışlarını ve günahlarını hatırlatmak ile amaç olunan şey onları rezil etmek ise, kuşkusuz yüce Allah'ın da onu insanların içinde rezil edeceği bir gün gelecektir.

İmam Bakır (a.) peygamber efendimizden (s.a.a.) şöyle nakletmektedir:

Ey dilleriyle Müslüman olanlar ancak kalpleriyle Müslüman olmamış kişiler! Müslümanların (rezil etmek için) eksikleri peşinde olmayın. Çünkü yüce Allah insanların günahlarını ortaya çıkaran kişinin eksiklerini ortaya çıkarır. Ve onu rezil rüsva eder.

Başka bir hadiste de şöyle buyrulmaktadır:

Evinin içinde gizlice bir günah işlemiş olsa da yüce Allah onu rezil edecektir.

Küfür ve Başkalarının Eksiklerini Ortaya Çıkarmak

Görünüşte din kardeşlerine sevgi gösterisinde bulunan ve böylece onların güvenlerini kazanan, ancak içlerinde onlara karşı düşmanlık duyguları besleyen, uygun bir zamanda onları rezil etmek için yanlışlarını ve zayıf noktalarını dikkatlice inceleyen kişiler; sonunda kendilerini inkâr sınırına yaklaştırmaktadırlar.

İmam Bakır (a.) şöyle buyurmaktadır:

İnsanı inkâr sınırına yaklaştıran şeylerden birisi; din kardeşine karşı din adına dostluk gösterisinde bulunmak ve günün birinde onu rezil etmek için yanlışlarını bir bir aklın bir köşesine yazmaktır.

İmam Sadık (a.) şöyle buyurmuştur:

İnsanın yüce Allah'tan en uzak olduğu durum; bir kimseye karşı dostluk gösterisinde bulunmak ve günün birinde onu rezil etmek için yanlışlarını aklın bir köşesinde saklamaktır.

Çok Acı Bir Azap

Yapıcı ve olgun eleştiriler yerine, başkalarının ayıplarını ortaya çıkararak onların onurlarıyla oynayan ve itibarlarını düşürmeye çalışan kişiler; büyük bir günah işlemişlerdir. Ve bu günahın dolayısı çok acı bir azaba çarptırılacaklardır. Kur-an'ı kerim bu konuda şöyle buyurmaktadır:

İman edenler içinde edepsizliğin yayılmasını isteyenler için dünyada da, Ahirette de acı bir azap vardır. Allah bilir, siz bilmezsiniz.

Müslüman bir insan, kendi din kardeşlerinden bir günah gördüğü zaman o günahı bir daha işlememeleri için çareler düşünmek ve o günahın yok olması için kardeşlerini gizlice uyarmakla İslami, insani ve de ahlaki olarak sorumludur. Kuşkusuz bir yanlış ya da günah görmekle birlikte (başkalarından duymuş ve hiç araştırmada yapmadan) müslümanın şerefiyle oynamamalı ve böylece kendini de cehennem ateşine atmamalıdır.

Burada çok ince bir nokta bulunmaktadır. Kur-an-ı kerim şöyle buyurmamaktadır: Müminler arasında edepsizliği yayanlar için acı bir azap vardır. Ancak şöyle buyurmaktadır:

Müminler arasında edepsizliğin yayılmasını isteyenler için acı bir azap vardır. Bu müminlerin şerefine yüce Allah katında çok saygın olduğunu göstermektedir. Müminler hakkında söylenen ve duyulan her şeyin başkalarına açıklanmasına da izin vermemektedir. Çünkü insan kendi gözleriyle bir kişinin günah işlediğini görse başkalarına açıklamaya hakkı yoktur. Dolayısıyla başkalarından duymuş ve kendisi de görmemiş olsa hiç hakkı yoktur.

Edepsizliğin Yayılmasına Karşı Mücadele Etme Yolları

Yazının burasında şöyle bir soru akla gelmektedir: Edepsizliğin yayılmasını isteyen komploculara (yalan habercilere) karşı nasıl mücadele etmek gerekir ve planlarını nasıl bozmak gerekir? Onlarla en güzel mücadele etme yolu, olumsuz mücadele etme yöntemidir. Olumsuz mücadele etme yönteminin çeşitli şekilleri bulunmaktadır.

Biz onlardan yalnızca ikisine değineceğiz:

1-Başkalarının Ayıplarını Ortaya Çıkaranlarla Oturmamak

Başkalarının eksikleriyle uğraşan kişiler, insanların yalnızca olumsuz yönlerine parmak basarlar

ve olumlu yönlerini görmezler. Onlarla oturup kalkmaktan sakınmak gerekir. Böyle kişileri arkadaş unvanıyla tanımak şöyle dursun, düşmanların en büyükleri sıralamasında hesap etmek gerekir. Çünkü gidip gelme esnasında eksik bir noktayı görüp bir gün insanın şerefiyle oynamaları mümkündür. Bundan dolayı Müminlerin Emiri Ali (a.) şöyle buyurmaktadır:

Sana karşı insanların en büyük düşmanı ve onlardan en uzak olanı, insanların ayıplarını araştıranlar olsun.

2-Başkalarının Ayıplarını Ortaya Çıkaranlara Önem Vermemek

Edepsizliğin ortaya çıkmasını önlemek için var olan başka bir yöntem de; yalan haberler yayan, başkalarının ayıplarını ortaya çıkaran, günahın çirkinliğini önemsemeyen ve insanların gözünde de önemsiz göstermek isteyen kişilere önem vermemektir. Böyle kişiler başkalarının eksiklerini

ortaya çıkararak toplumun temiz havasını kirletmekte ve böylece fesadın ve günahın genelleşmesi için zemin hazırlamaktadırlar. Dolayısıyla onların sözlerine özen gösterilmezse ve her yerde de insanların ilgisizliği ile karşılaşılırsa, bu çirkin işten el çekmek zorunda kalacaklardır.

Muhammet bin fuzeyl adında bir kişi şöyle söylemektedir:

Yedinci imam Musa Bin Cafer'e (a.) şöyle arz ettim;

Canım size feda olsun. Din kardeşlerimden birinin hakkında hoşuma gitmeyen bir iş nakletmektedirler. Güvenilir kişilerden bir grup bu haberi bana nakletmelerine karşın ona sorduğum zaman inkâr ediyor. İmam (a.) şöyle buyurdu;

Ey Muhammet! Kulağını ve gözünü Müslüman kardeşin hakkında yalanla. Eğer elli kişi tanık olarak yemin etmiş olsalar ve onun hakkında sana bir şey söylemiş olsalar da kendisi inkâr ediyor ise onların tanıklığına önem verme. Onun sözünü kabul et. Onların sözünü kabul etme.

Sakın onun insani kişiliğini, şerefini zedeleyecek ve onun için utanç nedeni olacak bir şeyi yaymış olma. Çünkü yüce Allah'ın kendileri hakkında şöyle buyurduğu kimseler zümresinde yer alırsın:

Müminler arasında edepsizliğin yayılmasını isteyenler için dünyada da, Ahirette de acı bir azap vardır.

Başka bir hadiste imam Bakır (a.) şöyle buyurmaktadır:
Mümine, mümin kardeşinin yetmiş büyük günahını örtmek farzdır.

İmam Ali (a.) şöyle buyurmaktadır:

Ey insan! Dini açıdan din kardeşine oranla güzel bir geçmişe sahip olan bir kişi, artık insanların onun hakkında söylemiş oldukları sözleri dinlememesi gerekir. Bilin ki (sözün zararlı etkileri okun zararlı etkilerinden daha çoktur. Çünkü) bazen ot atıcılar oklarını atarlar.

Okları yanlış isabet eder. Ancak sözleri etkisiz kalmaz. (yalan da olsa) Ancak batıl sözler yok olacaktır. (günahı söyleyen kişi için kalıcıdır.) Allah görendir, tanıktır. Bilin ki, hak ile batıl arasında yalnızca dört parmak mesafe bulunmaktadır.

İmam Ali'ye (a.) bu konu hakkında soru soruldu. Ali (a.) parmaklarını birleştirerek kulağı ile gözü arasına yerleştirdi ve şöyle buyurdu:
"Duydum" dediğin şey batıldır. "Gördüm" dediğin şey ise haktır.

Çeviri: Mahmut ACAR